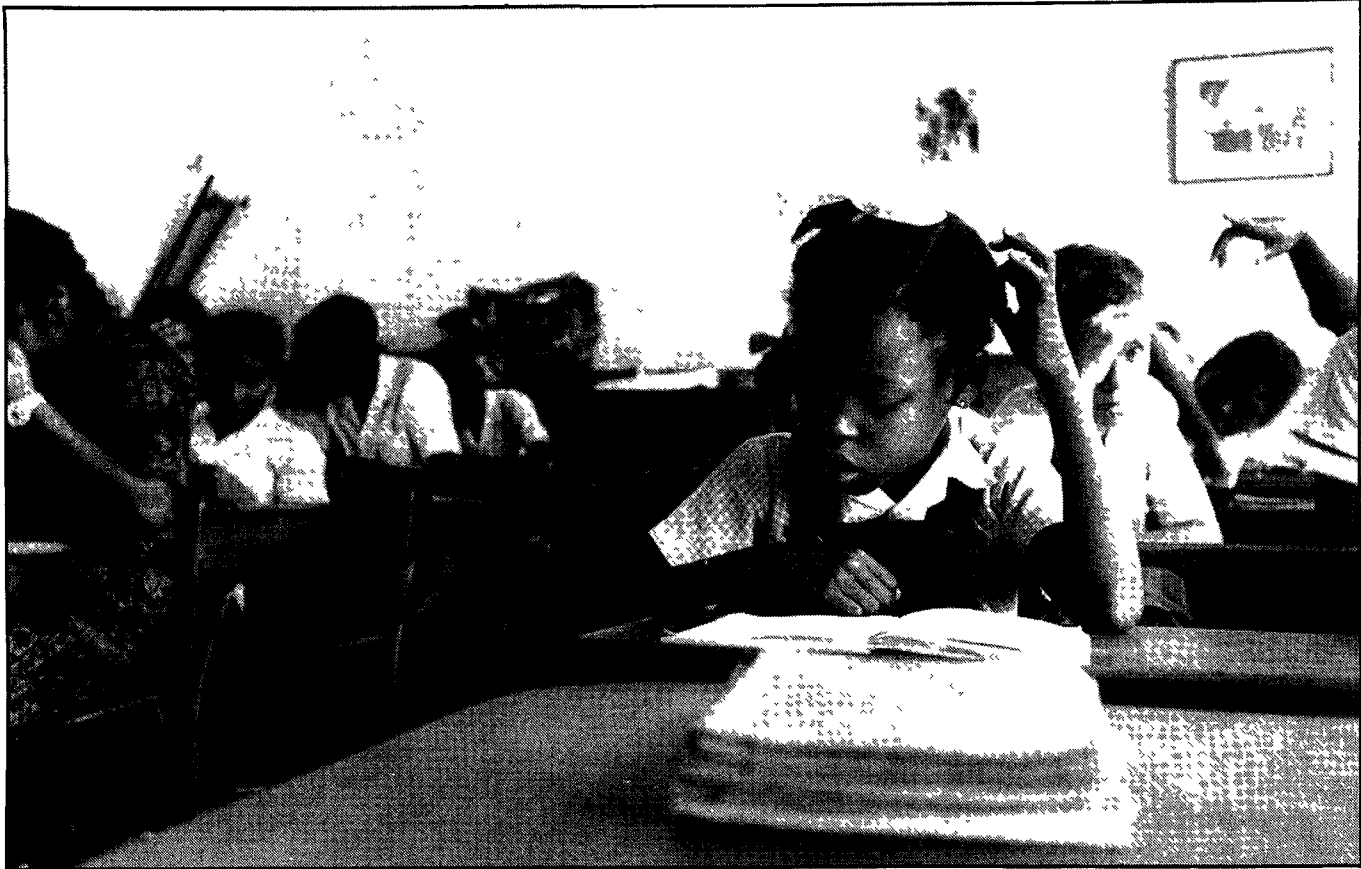

Nederlandse wetenschappers stillen informatiehonger

Geografische missie in Suriname succesvol

HARRY MEIJER/HOLLANDE HOOGTE

Lagere school in Paramaribo. Schoolleiding en onderwijsinspectie vormen het voornaamste struikelblok bij invoering van het veldprakticum in de aardrijkskundeles, maar de leerlingen zijn enthousiast over het idee.

In het aardrijkskunde-onderwijs in Suriname voltrekt zich op dit ogenblik een vernieuwingsproces. Na een aantal jaren van windstille, is nu de vernieuwing van het curriculum in het basisonderwijs in volle gang. Die vernieuwingsgolf mist ook zijn uitwerking niet op het Surinaamse voortgezet onderwijs.

De organisatie van het Surinaamse onderwijs doet Nederlands aan. Schooltypen en opleidingen als G.L.O (Gewoon Lager Onderwijs), MULO, HAVO, Lyceum, Pedagogische Akademie en M.O. klinken ons bekend in de oren. Veel leerkrachten met name in het voortgezet onderwijs hebben nog hun opleiding in Nederland genoten en Nederlandse onderwijsmethoden worden nog dagelijks gebruikt.

Het Surinaamse aardrijkskunde-onderwijs vormt op dat laatste echter een uitzondering. Al lang voor de onafhankelijkheid waren de aardrijkskunde-methoden 'gesurinaamiseerd' en had de geografie van Suriname een prominente plaats gekregen in het curriculum. Dat neemt niet weg dat Nederlandse aardrijkskunde-methoden, over algemeen geografische thema's of over landen als Brazilië en Verenigde Staten, met name in het voortgezet onderwijs nog een nuttige rol vervullen.

Sinds enige jaren voert het Bureau Curriculum Ontwikkeling van het Surinaamse Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (MINOW) een onderwijsvernieuwingproject uit dat PIQPED/PVCB, Program to Improve the Quality of Primary Education / Project Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs, wordt genoemd. Centraal staat de ontwikkeling van een nieuw curriculum voor het Surinaamse basisonderwijs. Dat wil zeggen het samenstellen, testen, produceren en invoeren van nieuw onderwijsmateriaal waarmee de nieuwe didactische inzichten gestalte kunnen krijgen.

Ook maakt de opbouw van een Documentatiecentrum ter stimulering en continuering van de onderwijsvernieuwing deel uit van het project. En tenslotte worden de docenten bijgeschoold, die de nieuwe generatie onderwijsgeevenden opleiden. Om het project te financieren heeft de Su-

rinaamse regering een lening afgesloten bij de Interamerican Development Bank. Typierend is dat hoewel het project vanuit Amerika wordt gefinancierd er Nederlandse expertise werd gezocht.

Economische crisis

Met name het laatst genoemde onderdeel van het project, het *bijscholen* van docenten, is voor het voortgezet onderwijs in Suriname van groot belang. Het land zat namelijk sinds 1982 niet uitsluitend in een economische crisis, maar verkeerde ook politiek en cultureel-intellectueel in een groot isolement.

Niet alleen vanwege de historisch-koloniale erfenis, maar ook omdat Suriname een land is met een kleine bevolking is het intellectuele klimaat afhankelijk en gebaat bij veel buitenlandse contacten en bij veel informatie-uitwisseling. Juist door het politieke isolement en nog meer door het deviezentekort vanwege de economische crisis, is in die contacten en informatie-uitwisseling de klad gekomen. Onze Surinaamse mede-geografen hebben, om het maar simpel te zeggen, de laatste jaren de grootste moeite om hun vak bij te houden. Ze kunnen geen boeken meer bestellen in

Nederland en omdat de boekhandels met hetzelfde probleem te kampen hebben blijven ook daar de schappen leeg. Tijdschriftabonnementen kunnen niet meer verlengd worden, studenten en docenten moeten het met verouderde uitgaven doen en als er iets nieuws doorkomt stuit de reproductie vaak op problemen door gebrek aan papier of een kapot kopieerapparaat. Zelfs een nieuwe diaserie maken voor de aardrijkskundeles heeft geen zin meer want er is nergens een nieuwe lamp voor de projector te krijgen. De bijscholingen van het PIQPED-project trekken daarom niet alleen docenten van Pedagogische Akademies aan, maar alle vakdocenten en andere geografen.

Informatiehonger

Om de bijscholing van geografie-docenten te verzorgen verbleven prof. dr. G.A. de Bruijne en dr. L.J. de Haan van het Instituut voor Sociale Geografie van de Universiteit van Amsterdam in het najaar 1988 een aantal weken in Suriname. Gezien de overweldigende deelname van de Surinaamse geografen aan de cursusonderdelen mag de missie een succes worden genoemd. Nu al kan gezegd worden dat de cursusonderwerpen hun weg in het aardrijkskunde-onderwijs beginnen te vinden. Dat gaat zowel op voor het veldpracticum als voor de regionale studies. Dankzij uitgebreid documentatiemateriaal van het Instituut voor Sociale Geografie, aangevuld met documentaties die van het Koninklijk Instituut voor de Tropen, het KNAG, de vakgroep Sociale Geografie van de Vrije Universiteit en diverse Nederlandse uitgevers, kon de informatiehonger van de Surinaamse geografen enigszins, worden gestild.

Het programma dat De Bruijne en De Haan in samenspraak met hun Surinaamse collega's hadden opgesteld bestond uit twee onderdelen. In de avonduren werd een college-cyclus genaamd 'De wereld in het klaslokaal' gepresenteerd. Doel was een actualisering van de regionaal-geografische kennis van de aardrijkskunde-docenten en een herbezinning op de rol van de regionale geografie in de Surinaamse schoolaardrijkskunde.

Wereldbeeld

Aandacht werd besteed aan nieuwe ontwikkelingen in de geografie met name aan de huidige herwaardering van de regionale geografie. Daarbij aansluitend werden recente veranderingen in het geografisch wereldbeeld aan de orde gesteld. Een en ander werd uitgewerkt in samenwerking met Surinaamse geografen aan de hand van studies over Brazilië, Venezuela, het Caraïbisch Gebied, India, Afrika en de winning en verwerking van bauxiet. Dit zijn voor de Surinaamse schoolaardrijkskunde belangrijke regio's en thema's.

Overdag en in de weekends werd het tweede programma-onderdeel, het aardrijkskunde-veldpracticum 'Leren door waarnemen' gepresenteerd. Belangrijk hierin was de betekenis voor de schoolaardrijks-

kunde van gerichte waarnemingen door de leerlingen in de eigen omgeving. Dit onderdeel werd verzorgd voor een kerngroep van Surinaamse ontwikkelaars van aardrijkskunde-curricula en vakdocenten aardrijkskunde aan opleidingen voor leraren en onderwijzers. Ook deze workshop werd met zeer veel enthousiasme ontvangen. In feite haakte ze in op een trend die de curriculumontwikkelaars al hadden ingezet en die de lokale omgeving van de leerlingen voor de aardrijkskundeles als uitgangspunt nam.

Klassewandering

Allereerst werd met de participanten in de workshop een algemeen didactisch model voor veldpracticum in de Surinaamse schoolaardrijkskunde opgesteld rond de bekende vormen van 'field teaching', 'field

vormd door micro-reliëf, agrarisch grondgebruik, grenzen in het landschap en woningtypen.

Viskwekerij

Het derde veldpracticummodel bestond uit een 'field teaching/ field work' op een gerehabiliteerde oude plantage in Noord-Commewijne. Met behulp van oud kaartmateriaal en luchtfoto's werd eerst een inventarisatie gemaakt van historisch-geografische artefacten en landschapsvormen. Vervolgens werden die in het veld weer opgespoord. Aansluitend werd in het veld bekeken op welke wijze de oude plantage voor een nieuwe bestemming als viskwekerij en veeteelt-ranch geschikt werd gemaakt en hoe nieuwe landschapsvormen met oude landschapsvormen mengden.

Aardrijkskundeleraren bezig met een try-out van een veldwerkmodel over huisvesting in Paramaribo.

work' en 'field research'. Aansluitend werd gedifferentieerd naar leeftijdsgroepen in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Daarna werden vier verschillende veldpracticummodellen gemaakt, in de praktijk getest en ten slotte geëvalueerd.

Het eerste model betrof de klassewandering voor jonge leerlingen rond de school. Ruimtegebruik, functies van gebouwen en bouwmaterialen stonden hierin centraal. Bij wijze van introductie van de nieuwe aardrijkskundemethode voor het derde leerjaar werd deze klassewandering door ongeveer 80 leerkrachten uit basis- en voortgezet onderwijs uit Nieuw-Nickerie en omgeving in het stadje uitgetest. Hoewel het voor de meeste participanten de eerste keer was dat zij gevraagd werden de mogelijkheden uit te proberen van een aardrijkskundeles buiten het klaslokaal, kwam het merendeel enthousiast terug voor de evaluatie-sessie.

In het tweede model stond niet de urbane omgeving, maar de ruraal-urbane overgangszone van Paramaribo centraal. Kernpunten in het model werden nu ge-

Het vierde model betrof een 'field research' in het centrum van Paramaribo (zie foto) waarin de functionele structuur van de buurt, de gebruikte bouwmaterialen en de ligging ten opzichte van de hoofdverkeersaders en zijstraten met elkaar in verband werden gebracht.

Naast de vakinhoudelijke en didactische aspecten heeft het aardrijkskunde-veldpracticum in Suriname een niet te verwaarlozen organisatorisch aspect. Transport om leerlingen te vervoeren naar een geschikte veldpracticumlocatie kost geld en weinig scholen beschikken over de benodigde fondsen. Bovendien is met name voor jonge leerlingen extra begeleiding noodzakelijk. In een land waar ouderparticipatie nauwelijks voorkomt, of dat nu de leesmoeeder, de timmer vader, de tuinopa of het veldpracticum betreft, is dat een flinke hindernis.

Lesrooster

Surinaamse geografen behoeven niet bewust gemaakt te worden van het belang van het buitenwerk, maar voor de onderwijzers in het basisonderwijs vergt het ex-

LEO DE HAAN

tra voorbereiding, en een beroep op creativiteit en inzicht die niet iedereen kan opbrengen. Men dient in dit verband niet te vergeten dat buiten de stad een deel van de onderwijzers niet volledig bevoegd is. Maar het voornaamste struikelblok wordt gevormd door de schoolleiding en de onderwijsinspectie. Het veldpracticum lijkt voor hen een oncontroleerbaar en dus angstaanjagend fenomeen te zijn. Afwijkingen van het lesrooster worden door de inspectie niet op prijs gesteld en de schoolleiding zit niet op een reprimande van de inspecteur te wachten. Wat dat betreft zullen de Surinaamse geografen nog een forse inspanning moeten leveren om het veldpracticum ingeburgerd te krijgen. Er is daarom tijdens de missie veel aandacht besteed aan activiteiten die direct rond de school kunnen worden uitgevoerd. Deze activiteiten, waarbij zelfgemaakte meetapparatuur gebruikt kan worden hoeven geen geld te kosten. Zo zijn ze in korte tijd en dus passend in het lesrooster te verwezenlijken.

Ondertussen is het Instituut voor Sociale Geografie van de UvA gevraagd nogmaals een missie naar Suriname te sturen. Dan moet, op voorstel van de Surinaamse geografen, een aantal nieuwe thema's aan de orde komen. Ook is het de bedoeling dat dan de ervaringen in het Surinaamse aardrijkskunde-onderwijs met de veldpractica en de nieuwe regionale studies worden geëvalueerd.

En dan gaat het vooral om de vraag in hoe-

verre onderwijzers van basisscholen er in zijn geslaagd veldpractica in de aardrijkskundeles op te nemen.

Tot slot nog een opmerking ten aanzien van de Nederlandse samenwerking met Suriname. Het is opvallend hoe marginaal onderwijs- en culturele zaken hierin aan bod komen. Suriname is daarentegen het enige land buiten het Koninkrijk der Nederlanden en België waar Nederlands een officiële taal is; en beslist geen dode taal of slechts een administratieve taal. In vijftig procent van alle huishoudens in Paramaribo wordt het Nederlands als voertaal gebruikt, dat is meer dan tien jaar geleden het geval was.

Hierboven noemde ik al de problemen die in het onderwijs ontstonden toen Nederland de betrekkingen met Suriname op een laag pitje zette. Het Surinaamse onderwijs kan nog niet zonder uitwisseling met Nederland. Ik pleit daarom voor een zodanige inrichting van de ontwikkelingssamenwerking met Suriname, dat culturele betrekkingen in het algemeen en de onderwijszaken in het bijzonder aanzienlijk meer aandacht krijgen. Bovendien moeten zij gevrijwaard blijven van de voortdurende politieke en economische strubbelingen met Nederland.

Voor het zover is kunnen Surinaamse geografen en geografie-studenten de steun van hun Nederlandse vakgenoten goed gebruiken. Om die steun te concretiseren treft u onder dit artikel een

(advertentie)

oproep aan om financieel en/of materieel een bijdrage te leveren.

Leo J. de Haan*

*) Wetenschappelijk medewerker van het Instituut voor Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam

In Suriname is momenteel een groot gebrek aan geografische literatuur. Het aardrijkskundeonderwijs dat op een behoorlijk niveau wordt gegeven strandt op een tekort aan lesmateriaal. Altijd al was het vernieuwen van literatuur een probleem, maar de laatste jaren is vernieuwing bijna onmogelijk geworden.

Bibliotheken hebben geen of nauwelijks geld, kopieerfaciliteiten zijn gebrekkig en de boekenwinkels in Paramaribo zijn vrijwel leeg. Wie bereid is ten behoeve van studenten aardrijkskunde in Suriname een bedrag te storten, kan dat doen op banknummer 49 37 46 595 (gironummer AMRO-bank 135 646) t.n.v. Interact Amsterdam o.v.v. Suriname.

Of wie wil op korte termijn al dan niet tegen een bescheiden prijs de volgende boeken toesturen:

Kleinpenning en Reitsma—The Third World in perspective

Abler, Adams and Gould—The Spatial Organisation

Veldman e.a.—Zicht op de landbouw

Pannekoek—Algemene geologie

De boeken moeten naar:

Interact Amsterdam, p/a faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen, Jodenbreestraat 23, 1011 NH, Amsterdam

De Geo Geordend

de leergang die blijft groeien

Meulenhoff Educatief

postbus 100
1000 AC Amsterdam
Telefoon 020 - 262690